אויף פרעמדע וועגן

א שפּאַנענדער ראָמאַן פון די ליידן און קאַמף פון דעם אידישן וואַנדערער

פון דר. ל. ב—ן

(פאָרטזעצונג קומט)

— עס טוט ווי, זונוניו ! . . . לינסט אַמאָל ביינאַכט און טראַכסט, און דאָס האַרץ טוט אַזוי ווי, אַז . . . אַז . . . בין איך דערפאַר געקומען צו מיין זון אין אַמעריקע, איך זאָל זיין שאַף קערן, זיין מיסט אַראָפּטראָגן, זיין סטאַראַזש אין שאַף זיין אין יערער איינער זאָל זיך מיט מיר שאַמן ווי מיט אַ הונט ? . . . איז שוין גאָר קיין כבוד אַב פאַר מיר ניטאָ ? . . . און אַז גאָט האָט דיר געהאָלפן, דערפאַר ביזאיך שוין אַויס טאַטע, האָב איך שוין ניט קיין שכל, שעמסטו זיין אַרבעט, און נאָמען ! . . . אוי, אייבעלע, ניט גוט, און נעגוג ! . . .

מעקנעק האָט די גאַנצע צייט, בעת זיין פאָטער האָט געגרעט אויף אים מיט אַ שמייכל, דאָן האָט ער זיך אָנגערופן גוטמוטיק :

— נו, געוויס ! . . פון דער היים נאָך ביזטו דאָך צוגעוואוינט מען זאָל שטיין פאַר דיר אָן אַ היטל . . . ווי־פיל פלעגסטו קריגן ביי עטינבערג'ן אַ וואָך — פיר רובל, דאַכט זיך, הע ? . . — האָט ער געזאָגט מיט אירגאָנע אין קול.

ער האָט אַראָפּגענומען די פיס פונ'ם טיש און ער האָ טויף אויפגעהויבן פון דעם שאָקל שטול.

— אַז איך וואָלט געווען עטינבערגס טאַטע, וואָלט ער מיר געהאַלטן אין אַ גאָלדענער שטייגל — האָט דער אַלטער אַהרן שטיל אַרויסערעדט.

— אַזוי ? אין אַ גאָלדענער שטייגל ? נו, גוט, איך וועל פאַר דיר אויך באַשטעלן אַ גאָלדענע שטייגל ! . . . ביזטו צופרידן ? . . .

און ווען ער האָט עס געזאָגט, האָבן זיינע ווייסע אויגן פרייליך געלאַכט און די דינע רויטינקע וואַנצעס אויף זיין גראָבן פּנים האָבן לייכט געציטערט פון איינגעהאַלטענעם געלעכטער.

דער אַלטער אַהרן האָט אַ פינטל געטאָן אויף מיר — האָט מעקנעק גערעדט ווייטער — נאָר גאָרניט, וואָרום זאָל אַזאַ מענש, ווי עטינבערג מיך האַלטן פאַר אַ שלעכטן, ווען איך בין גאָרניט אַזוי שלעכט ?... דו זאָגסט, דו האָסט ניט גענוג כבוד ביי מיר . . . אין ביזנעס זאָכט מען ניט קיין כבוד . . . ווען איך וואָלט געזאָכט כבוד, וואָלט איך נאָך איצט אויף געווען אַן אַרימאַן . . . ווען דו וואָלסט וויסן, טאַטע, וואָס איך האָב אויבערגעטראָגן ביז איך בין געקומען צו מיין אַציטיקן שטאַנד . . . געפעדלט פריער מיט שוועבלאַך, דאָן מיט טויש־טאַכער, העמדער, זייגערס און אַנדערע אַזוינע אַנטיקלאַך . . . געקלאַפּט אין די טירן . . . האָט מען מיר אַרויסגעטרי־בען פון איין טיר, בין איך געקראָכן אין דער צווייטער, קיינמאָל ניט פאַראיבל געהאַט אויף אַ באַליידיקונג, אפילו אויף אַ שפּיי אין פּנים אויך ניט ! . . . איך האָב מיך דאָן געטראַכט : איר מענס אויף מיר אַלע שפּייען, אַבי איך זאָל האָבן וואָס צו קייען ! . . .

— יאָ, יאָ — האָט דער אַלטער אַהרן צוגעשאָקלט מיט'ן קאָפּ און זיינע רויטע אויגן האָבן געבליישטשעט, און אין נאָנצן האָט ער פּלוצלונג אויפגעלעבט פון דעם גליקלאַכן געפיל, וואָס זיין זון רעדט צו אים צום ערשטן מאָל ווי צו אַ טאַטן און ניט, ווי אַ באַלעבאָס צו זיין משרת . . .

— און ווי האָב איך געלעבט ? — האָט מעקנעק גערעדט ווייטער, הינגעריסן פון זיינע עראינערונגען : — אַ פרישן ברויטל מיט אַ הערינג — דאָס איז געווען מיין עסן ! . . . זעלטן ווען, האָב איך זיך פאַרגינט אויסצוגעבן אפילו אויף אַ גלאָז ביר . . . פון אַמוזירן זיך, צו אין אַ טעאַטער, צו שרעגע וואו אַנדערש — פון דעם איז דאָך שוין אַפּ גערעדט ! . . . האָב איך געהאַט אַ שטונדע פרייע צייט, האָב איך בעסער אַריינגעקוקט אין אַ אייריש ענגלישן לער־בוך, אום אויסצולערנען זיך די ענגלישע שפּראַך . . . און אַזוי האָב איך זיך אַרויפגעאַרבעט . . ווען איך האָב געהאַט אָפּגעשפּאַרט מיינע פאַר טויזנט דאָלער פון פּערלען, בין איך אַריין מיט אַ פאַרטנער אין דעם איצטיקן געשעפט. און ווען איך האָב דערזען אַז דאָס גע־שעפט אַרבעט זיך אַרויף, האָב איך אויסגעצאָלט מיין פאַרטנער, און איצט, זעסט דאָך ! . . . — האָט ער געווען מיט זיין רויט־האָריקער האַנט אין דער ריכטונג פון דער גלעזערנער טיר, היי־טער וועלכער די אַרבעט האָט געפּל־דערט . . .

— נו, גלייבט זאָל זיין גאָט ! גע־לייבט און געדאַנקט זאָל ער זיין — האָט דער אַלטער גערעדט, קוקנדיק אויף זיין זון מיט אַ שטראַלנדיקן פּנים.

—יאָ, קענן וואָס האָב איך דיר עס אָנגעהויבן צו דערציילן ? — האָט זיך מעקנעק אַ כאַפּ געטאָן — יאָ, קענן דעם — ווען איך זאָל דאַמאָלסט געהאַט אין זיין כבוד, וואָלט איך איצט ניט געווען דער, וואָס איך בין ! . . . דעם בעסטן כבוד אין אַמעריקע איז געלט, אָן געלט איז דאָ כבוד אין דער ערד ! . . איצט האָב איך געלט, קאָן איך האָב כבוד, קאָן איך זיך פאַרגינען אַי אַזאַ וואָך, אַי אַזאַ פאַרגעניגן . . . מענשן שטיי־ען פאַר מיר אָן היטלען, ציטערן פאַר מיין בליק, ווי אַמאָל פאַר עטינבערג'ן, אַז איך וויל, פאַרדיינען מענשן, און אַז איך וויל שטאַרבן זיי פון הונגער . . . אָט האָבן מיינע אַרבעטער לעצטן יאָר ביי מיר געסטרייקט, און וואָס ? . . . נאָכדעם זיינען זיי טאַקע צו מיר געקומען זיך בעטן . . . אָט דאָס איז ריכטיקער כבוד טאַטע ! . . .

און פּלוצלונג, אַזוי ווי הערפּילט זיין גרויסקייט, און זיין טאַטנ'ס נישטיקייט, האָט ער זיך אַ כאַפּ געטאָן :

— אָבער וואָס דערציילסט איך עס דיר? — דו קאָנסט גיין ! . .

— זונוניו — האָט דער אַלטער אַרויסגערעדט — דו האָסט מיר פּשוט היינט מחיה געווען, וואָס דו האָסט גע־רעדט צו מיר אַזוי ווי צו דיינעם אַ טאַטן ! . . .

— מיינעם אַ טאַטן ? — האָט מעק־נעק אונטערגעגאַפּט אָן אַנשטעלנדיק אויף אים זיינע ווייסע אויגן, האָט ער אַ טראַכט געטאָן בייז : "פאַרוואָס צום שווארץ יאָר, איז ער מיין טאַטע ?" — און האָט צוגעלייגט :

— נו, גיי, טו דאָרט דיין אַרבעט !

— איך גיי, איך גיי ! — האָט דער אַלטער זיך אָפּגערופן. אביסעלע שוין צעפּישט פון זיין זון'ס פאַרענדערטן טאָן. — אפשר אַביעלע, וואָלסטו ליר־באַ'ן געגעבן אַ לייכטערע אַרבעט ? קע ? — נו, נו, זיי ניט קיין גוטער, גיי !

— האָט שוין מעקנעק געזאָגט נראָב.

דער אַלטער איז שוין אינגאַנצן צע־מישט געוואָרן, האָט אַ פינטל געטאָן מיט די דיינע אויגן און ער האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו דער טיר.

— וואַרט, טאַטע ! — האָט מעקנעק פּלוצלונג געזאָגט — אפשר זאָל איך טאַ־טע ? — רוף זי אַריין צו מיר אין אַפּיס ! . . .

— יאָ ? — האָט זיך דער אַלטער אַ כאַפּ געטאָן מיט פרייד און ער איז אַרויסגעלאָפן פון אַפּיס.

ליובאַ איז נאָך ניט געווען אין פאַב־ריק. דער אַלטער אַהרן האָט שוין גע־מיינט אַז זי וועט ניט קומען . . . פּלוצלונג איז זי אַריינגעקומען. דער אַלטער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו איר מיט אַ שטראַלענדיקן פּנים.

— מיין אייביגע, וויל אייך זעען — האָט ער געזאָגט מיט התפּעלות.

— ווער ? — האָט זי איבערגע־פרעגט.

— מיין אייביגע . . . נו, אַבראַשאַ — האָט ער איר דערקלערט — ער וויל אייך זעען . . . טוט זיך אויס . . . זיינען כבוד, וואָלט איך איצט ניט געווען דער, וואָס איך בין ! . . . דעם בעסטן כבוד אין אַמעריקע איז געלט, אָן געלט איז דאָ כבוד אין דער ערד ! . . איצט האָב איך געלט, קאָן איך האָב כבוד, קאָן איך זיך פאַרגינען אַי אַזאַ וואָך, אַי אַזאַ פאַרגעניגן . . . מענשן שטיי־ען פאַר מיר אָן היטלען, ציטערן פאַר מיין בליק, ווי אַמאָל פאַר עטינבערג'ן, אַז איך וויל, פאַרדיינען מענשן, און אַז איך וויל שטאַרבן זיי פון הונגער . . . אָט האָבן מיינע אַרבעטער לעצטן יאָר ביי מיר געסטרייקט, און וואָס ? . . . נאָכדעם זיינען זיי טאַקע צו מיר געקומען זיך בעטן . . . אָט דאָס איז ריכטיקער כבוד טאַטע ! . . .

און פּלוצלונג, אַזוי ווי הערפּילט זיין גרויסקייט, און זיין טאַטנ'ס נישטיקייט, האָט ער זיך אַ כאַפּ געטאָן :

— אָבער וואָס דערציילסט איך עס דיר? — דו קאָנסט גיין ! . .

— זונוניו — האָט דער אַלטער אַרויסגערעדט — דו האָסט מיר פּשוט היינט מחיה געווען, וואָס דו האָסט גע־רעדט צו מיר אַזוי ווי צו דיינעם אַ טאַטן ! . . .

— מיינעם אַ טאַטן ? — האָט מעק־נעק אונטערגעגאַפּט אָן אַנשטעלנדיק אויף אים זיינע ווייסע אויגן, האָט ער אַ טראַכט געטאָן בייז : "פאַרוואָס צום שווארץ יאָר, איז ער מיין טאַטע ?" — און האָט צוגעלייגט :

— נו, גיי, טו דאָרט דיין אַרבעט !

— איך גיי, איך גיי ! — האָט דער אַלטער זיך אָפּגערופן. אביסעלע שוין צעפּישט פון זיין זון'ס פאַרענדערטן טאָן. — אפשר אַביעלע, וואָלסטו ליר־באַ'ן געגעבן אַ לייכטערע אַרבעט ? קע ? — נו, נו, זיי ניט קיין גוטער, גיי !

— האָט שוין מעקנעק געזאָגט נראָב.

דער אַלטער איז שוין אינגאַנצן צע־מישט געוואָרן, האָט אַ פינטל געטאָן מיט די דיינע אויגן און ער האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו דער טיר.

— וואַרט, טאַטע ! — האָט מעקנעק פּלוצלונג געזאָגט — אפשר זאָל איך טאַ־טע ? — רוף זי אַריין צו מיר אין אַפּיס ! . . .

— יאָ ? — האָט זיך דער אַלטער אַ כאַפּ געטאָן מיט פרייד און ער איז אַרויסגעלאָפן פון אַפּיס.

ליובאַ איז נאָך ניט געווען אין פאַב־ריק. דער אַלטער אַהרן האָט שוין גע־מיינט אַז זי וועט ניט קומען . . . פּלוצלונג איז זי אַריינגעקומען. דער אַלטער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו איר מיט אַ שטראַלענדיקן פּנים.

— מיין אייביגע, וויל אייך זעען — האָט ער געזאָגט מיט התפּעלות.

— ווער ? — האָט זי איבערגע־פרעגט.

— מיין אייביגע . . . נו, אַבראַשאַ — האָט ער איר דערקלערט — ער וויל אייך זעען . . . טוט זיך אויס . . . זי איז געשטאַנען אין איר היימישן מאַנטל מיט אַ שוואַרצן קאַראַקולענעם קאַלנער און מיט אַזאַ הוט אויפ'ן קאָפּ, האַלטנדיק אין די הענט אַ שוואַרצע קאַ־ראַקולענע מופטע, און האָט פאַרוואונ־דערט געקוקט אויף אַהרן'ען מיט אַי־רע גרויסע שוואַרצע אויגן. אַרום האָט געפילדערט און געליאַרעמט. די מאַשי־נעס האָבן ווילד געזאַוושעט, דער גרוי־סער ראָד מיט'ן שווערן רימען אַרום אים, געיאָגט פון עלעקטרישער קראַפט, האָט זיך געדרייט אין מיטן פאַבריק מיט אַ מוראַ'דיקן ליאַרם, טרייבענדיק די מאַ־שינעס . . .

— טראַ־אַך ! טראַ־אַך ! — טאַק ! טאַק ! . . . — האָט געפילדערט דער שווערער רימען, יאָגנדיק זיך אַרום דעם ראָד . . . זש־זש־זש ! . . . — האָבן ווילד געזאַוושעט די מאַשינעס און עס האָט זיך געדאַכט, אַז איינע די אַנדערע ווייל אַריבעריאָגן און אַריבערשרייען...

די אַרבעטער זיינען געזעסן ביי זיי־ערע מאַשינעס איינגעהויקערטע, אויס־געבויגענע, און פון ווייטן האָבן זיך צור־ערשט אין די אויגן געוואָרפן זייערע אויסגעבויגענע רוקנס און זייערע הענט — הענט, הענט און הענט. דער קאָפּ האָט זיך דאָ זעלטענער געוואָרפן אין די אויגן . .

דורך די גרויסע פענסטער, וואָס זיינען פאַרשטעלט געווען פון דרויסן מיט די ווענט פון אַ צווייטער פאַבריק, האָט אַריינגעקוקט אַ האַלב טונקעלע ליכט. לעבן מאַנכע מאַשינעס האָבן געברענט עלעקטרישע לעמפּלאַך . . .

די לופט איז דאָ געווען געפּרעסט. עס האָט געשמעקט מיט פאַרב און מיט מאַשינען אויל . . .

לינקס פון'ן פאַריינגאַנג הינטער דעם לאַנגן טיש, וואָס איז פאַרוואָרפן געווען אויף אַיזן זיינט מיט פעלקלאַך צוגעשני־טענע סחורה, וואָס מען פלעגט אַרויסנע־מען צו די אַרבעטער, און אויפ'ן צווייטן זיינט מיט בינטלאַך פאַרטיקע אַר־בעט, איז געשטאַנען אַ יונגע מיידל מיט קאַקעטישע פאַרקאַמטע בלאָנדע האָר, מיט אַ געפּרעגטן רונדן און ווייס־סען פּנים און זי האָט איבערגעקוקט די פעקלאַך. הינטער דעם אַנדערן טיש, וואו עס זיינען געלעגן די בינטלאַך פאַרטיקע העמדער, איז געשטאַנען דער הויכער, מאַגערער פאַרמאַן פון דער פאַבריק, אַ יונגערמאַן מיט שוואַרצע, דינע וואַנצעס און מיט פלינקע, שאַרפע אויגן, אין אַ זשילעט, אָן אַ רעקל, מיט די אַרבל פון אַ געקעסטלטער העמד הויך פאַרקאַ־טשעט איבער די לאַנגע מאָגערע עלנ־בוינגס און ער האָט איבערגעקוקט די בינטלאַך און האָט פאַרשריבן מיט אַ בלייפעדער אויף פּאַפּיר.

(פאָרטזעצונג)

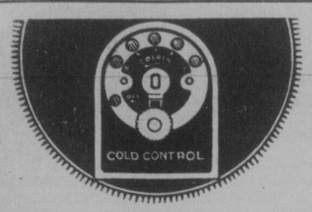

יעדער נייער רעפרידזשיריישטאַר אין איינגעריכ־טעט מיט דעם "קאַלטן קאָנטראָל" וואָס פאַרשנעלערט די פאַרפרירונג פון אייז די אייז קויבס און מאַכט מעגלאַך דאָזנס פון נייע געפראָרענע דעזערטן און סאַלאַדס. זעט די נייסטע פרידזשידיירס און דעם "קאַלטן קאָנטראָל" פּיטשור אין אונזער שאַורום.

FRIGIDAIRE

דער שטילער אַוטאָמאַטישער רעפרידזשיריישטאַר

א גאַנצע אידישע פאַמיליע אין ווילנע זיך אויסגעשמד'ט

פון ווילנע שרייבט מען :

א שווערן איינדרוק האָט דאָ געמאַכט דאָס אויס'שמד'ן זיך פון אַ גאַנצער אידי־שער פאַמיליע פון פיר פערזאָן :

דעם צווייטן טאָג פסח האָט אַ געוויסער מיכעלעס צוזאַמען מיט זיינע צוויי דער וואַקסענע טעכטער און אַן אַכטיאָריקן אינ־געל, אויף אַ פייערלאַכן אופן אויבערגענו־מען דעם קריסטלאַכן גלויבן אין דעם הינג בערנאַרדינער קלויסטער. דער טויף־פאָטער איז געווען דער באַוואוסטער אַנטיסעמיט אַדוו. ענגעל.

אינטערעסאַנט איז אַז מיכעלעס'עס פרוי האָט זיך ניט געוואָלט שמד'ן און האָט דאַרויבער פאַרלאָזט איר מאַן און קינ־דער.

די אידן אין ווילנע זיינען אויך אויפ־געבראַכט געוואָרן פון אַ צווייטן פאַל : ביים דראַנג אין דער שול האָט זיך פאַר־שפּרייט אַ ידיעה, אַז אויפ'ן שול'הויף זאָ־מעלט זיך אַ גרויסער עולם קריסטן.

מען איז באַלד אַוועק אויף דעם אָנגע־וויזענעם אָרט, און עס האָט זיך אַרויסגע־וויזן, אַז אין קעלער האָט מען געפונען לייגן אַ פאַר'סמ'טע די דינסט פון כאַר־שול'חזן גאָלדשטיין. מען האָט די פאַר־סמ'טע אַרויפגעטראָגן אויפ'ן הויף און אַנ־געהויבן זי צו מינטערן. דערביי האָט זיך צוגעוויפנעזאַמלט אַ היבשער קריסטלאַכער עולם, וועלכער האָט באַשולדיקט די אידן, אַז זיי האָבן עס פאַרפייניקט דאָס קריסט־לאַכע מיידל אויף זייער יום טוב פסח. דער המון וואָס האָט ווייטער אָנגענומען אַ מער דראַענדע שטעלונג, אַזוי אַז פּאָליציי האָט זיך געמוזט אַריינמישן און פאַנאַנדער־טרייבן דעם עולם. די פאַר'סמ'טע האָט מען אַן זייער שווערן צושמאַנד אָפּגעפירט אין שפּיטאָל.

שפּעטער האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דאָס מיידל האָט זיך פאַר'סמ'ט, ווייל אַי־רע עלטערן האָבן זי געוואָלט צווינגען חתונה צו האָבן ניט מיט איר איצטיקן חתן, נאָר מיט אַ אַנדערן.

א טראַגישע קאָמעדיע

פון י. בן דוד

(בריוו פון דערזשיינע)

מיר, אידן, האַלטן דאָך שטאַרק פון שלום. זיינען מיר דאָך געוויס פאַראינ־טערעסירט ווען מיר הערן אַז אין דער־דזשיינע קומט פאָר די צווייטע יערלאַ־כע פּראָווינציעלע שלום קאָנפערענץ, וועלכע האָט פאַר איר צוועק צו "באַ־טראַכטן די עקזיסטירנדע סכנות צו שלום און די מעגלאַכקייטן צו פאַרהיטן שלום, צו באַוועגן די עפנטלאַכע מיינונג לטובת שלום, און צו אונטערשטרייכן קאַנאַדאַ'ס אַנטייל נעמען אין דעם וועלט שלום".

נו, מוז מען דאָך גיין, ספּעציעל אַז מען האָט נאָך דערהאַלטן אַ פּראָגראַם מיט אַן איינלאַדונג.

גיב איך אַ קוק אויף דער פּראָגראַם. גוט ! זייער גוט ! טאַקע פיינער קאָן שוין ניט זיין ! דערזשיינע האָט זיך טאַקע אַרויסגעאַרבעט !

דער פּרעמיער וועט זיין דער פּאַרזי־צענדער. און עס וועלן נעמען ווערן פּאַרטראַגן פון דעם סעקרעטאַר פון "ווייץ פּול", פון פּראָבעסטאַנטישע גל־חים, כינעזישע קריסטן, דעלעגאַטקעס פון די אָרגאַניזיראַע פאַרס פרויען, כינעזי־שע נאַציאָנאַליסטן, דאָקטוירים און די פּרעזידענטקעס פון די לאָקאַלע פרויען פאַראיינען.

נאָנע פיין ! זייער פיין ! און לאָמיר זעען ! אויף דער לעצטער בלעטל פון דער פּראָגראַם איז געדרוקט אַ רשימה פון די נעמען פון אָרגאַניזאַציעס וועל־כע אינדאָרסירן די קאָנפערענץ.

אַ וואוילער צעטל !

פרויען אָרגאַניזאַציעס, פּאַטריאָטישע אָרגאַניזאַציעס, דער רויטער קרייץ, קיריך אָרגאַניזאַציעס פון אַלע מינים, די אַרבעטער פּאַרטיי, די פאַרמערס פּאַר־טישע פּאַרטיי, די "טרייד יוניאָנס" און די "טרוקענע" אָרגאַניזאַציעס.

אַלע שיינע, ווייסע, בלאָנדע, עכטע קאַנאַדישע אָרגאַניזאַציעס ! געבענשט זיינען מיר, רבונו של עולם, וואָס מיר האָבן דערלעבט אַז אַזעלכע שיינע אָרגענט לאַכע אָרגאַניזאַציעס פרייריקן שלום.

אַ שאָד וואָס איך מוז אַרבעטן און קאָן ניט באַזוכן די זיצונגען פון דער קאָנפערענץ אין פרימאַרגן און נאָכמי־טאָג !

אָבער וואָס זע איך ? אין אָוונט איז דאָך די סאַמע בעסטע ! אין אָוונט, זאָגט מיר דאָס פּראָגראַם, וועט פאָר־קומען אין גרויסן זאַל פון רעדזשיינער קאַלעדזש ניט נאָר אַ רעדע פון אַל־דערמאַן קאַלדוועל, דער אַרבעטער מיט־גליד פון שטאַם ראַט, און אַליין דער הויפּט לערער פון איינער פון די שטאַ־טישע שולעס, נאָר אויך אַן אינטערנאַ־ציאָנאַלער קאָנצערט פון אוקראַיניש, אונגאַרישע, רומענישע און סערבישע זינגער און טענצער, כדי צו באַוויזן אונ־זערע רעדזשיינער איינוואוינער די קול־טור אוצרות פון די אַנדערע פעלקער. סקאַטישע, אייריש, וועלישע און ענגלי־שע טענץ און געזאַנג וועלן אויף ניט פע־לען.

עס וועט נאָר פעלן טענץ און געזאַנג פון צוויי נאַציאָנאַליטעטן — די דייטשן און די אידן. מן הסתם פאַסט ניט די צוויי גרופּעס אין דערזשיינע צו טאַנצן מיט די אַנדערע "פאַראיינערס", טראַכט איך !

זי איז געשטאַנען אין איר היימישן מאַנטל מיט אַ שוואַרצן קאַראַקולענעם קאַלנער און מיט אַזאַ הוט אויפ'ן קאָפּ, האַלטנדיק אין די הענט אַ שוואַרצע קאַ־ראַקולענע מופטע, און האָט פאַרוואונ־דערט געקוקט אויף אַהרן'ען מיט אַי־רע גרויסע שוואַרצע אויגן. אַרום האָט געפילדערט און געליאַרעמט. די מאַשי־נעס האָבן ווילד געזאַוושעט, דער גרוי־סער ראָד מיט'ן שווערן רימען אַרום אים, געיאָגט פון עלעקטרישער קראַפט, האָט זיך געדרייט אין מיטן פאַבריק מיט אַ מוראַ'דיקן ליאַרם, טרייבענדיק די מאַ־שינעס . . .

— טראַ־אַך ! טראַ־אַך ! — טאַק ! טאַק ! . . . — האָט געפילדערט דער שווערער רימען, יאָגנדיק זיך אַרום דעם ראָד . . . זש־זש־זש ! . . . — האָבן ווילד געזאַוושעט די מאַשינעס און עס האָט זיך געדאַכט, אַז איינע די אַנדע־רע וויל אַריבעריאָגן און אַריבערשרייען...

די אַרבעטער זיינען געזעסן ביי זיי־ערע מאַשינעס איינגעהויקערטע, אויס־געבויגענע, און פון ווייטן האָבן זיך צור־ערשט אין די אויגן געוואָרפן זייערע אויסגעבויגענע רוקנס און זייערע הענט — הענט, הענט און הענט. דער קאָפּ האָט זיך דאָ זעלטענער געוואָרפן אין די אויגן . .

דורך די גרויסע פענסטער, וואָס זיינען פאַרשטעלט געווען פון דרויסן מיט די ווענט פון אַ צווייטער פאַבריק, האָט אַריינגעקוקט אַ האַלב טונקעלע ליכט. לעבן מאַנכע מאַשינעס האָבן געברענט עלעקטרישע לעמפּלאַך . . .

איך האָב אָבער באַמערקט אַ מאָרגנ־זאָך ! עפּעס דער עולם האָט זיך גע־האַלטן אימער אין ביזטן ! קיינמאָל ניט די זעלבע פערזאָנען זיינען געווען אויף די ביינקלאַך אין זאַל. נאָך יעדער פאַר־שטעלונג זיינען איינציקע אַרויסגעגאַנגען און אַנדערע זיינען אַריינגעקומען.

וואָס קאָן עס זיין ? און איך האָב זיך צוגעקוקט צו די לייט וועלכע זיינען גע־זעסן — און עס איז מיר ליכטיק — אָדער בעסער געזאָגט — פינסטער גע־וואָרן אין די אויגן ! — קיין אוריענץ האָבן מיר ניט ! די אַלע וועלכע זיינען געזעסן אין זאַל זיינען ניט ענגלישע, אַנג־לאָ־זאַקסן, וועלכע זיינען געקומען הערן און זעען וועגן שלום און די קולטור פון די "פרעמדע", נאָר גראַדע די "פרעמדע" טענצער און זינגער אַליין — און סערבן האָבן אָנגעקוקט אוקראַיניער און אונגאַרן האָבן זיך צוגעהערט צו רומענער — און די איינציקע אַנגלאָ־זאַקסן אין זאַל זיינען די עטלאַכע פרויען וועלכע האָבן גענו־מען דאָס־געלט ביים טיר !

און דער לערער, מר. קאַלדוועל, וועל־כער האָט דערקענט אין זיין אויריענע די פרעמדע געבאָרענע עלטערן פון די קינ־דער וועלכע באַזוכן זיין שולע, און האָט געוואוסט אַז זיי פאַרשטייען ווייניק ענג־ליש, האָט נעמוזט נעבאַך אָפּקיצן און באַגרעניצן זיין רעדע !

און אַיראָניש האָט זיך דער אָוונט גע־שלאָסן מיט'ן קרינערישן הימן — אין וועלכן מען האָט געבעטן גאָט אונז שטענדיק מאַכן די זינער !

ווי עס ווייזט אויס, קומט נאָך ניט משיח אַזוי גיך, און עס וועלן נאָך מוזן פאַרקומען עטלאַכע שלום קאָנפערענצן אין רעדזשיינע !

רעדזשיינע, מאי 31טן.

בין איך אַוועק באַזוכן דעם קאָנצערט, און האָב באַמערקט, אַז קיין גרויסער גע־לאַף פאַר פּלעצער איז ניט געווען.

אינגאַנצן זיינען געווען אַרום הונדערט פּערזאָן, פון וועלכע כמעט העלפט זיי־נען געווען קינדער. נישט אַזאַ גרויסער עולם, האָב איך געטראַכט, אָבער פאַרט ניט צו פאַרוינדריקן, כאָטש הונדערט פּע־ר־זאָן וועלן זעען און הערן פרעמדע טענץ, פרעמדע לידער. וועלן אפשר דערפילן אַז די אַנגלאָ־זאַקסן האָבן ניט די מאַנאָפּאָל אויף קולטור.

אַ שטונדע שפּעט האָט זיך אָנגעפאַנגען דער קאָנצערט — דער פּאַסיפיסטישער קאָנצערט — מיט די פּאַטריאָטישע ווער־טער פון "אַ קאַנאַדאַ", אין וועלכע די זינגער האָבן אונז פאַרזיכערט, אַז זיי שטייען אימער אויף דער וואַך, — און דער פאַרהאַנג האָט זיך אויפגעהויבן אַן געווען אויף דער בינע מיידלאַך אָנגע־טאָן ווי סקאָטישע סאָלדאַטן און ענגלי־שע מאַטראָסן ! — זייער פּאַסיפיסטיש!

דערנאָך איז געקומען אַ שווערער טאַנץ פון צוויי מיידלאַך אָנגעטאָן אַלס שאָט־לענדער, — נאָך מערער פּאַסיפיסטיש ! און ווי גיך זיי זיינען אַראָפּ, זיינען אַרויף עטלאַכע מיידלאַך אָנגעטאָן אין גרין אַלס אייריש ענגלישן טאַנץ, — מיט פויס־טען, געוויינלאַך, — זייער פרידלאַך ! דערפאַר אָבער זיינען די אונגאַרישע, אוקראַיניש און סערבישע לידער געווען פיל שענער און פאָלקסטימלאַכער.

איך האָב אָבער באַמערקט אַ מאָרגנ־זאָך ! עפּעס דער עולם האָט זיך גע־האַלטן אימער אין ביזטן ! קיינמאָל ניט די זעלבע פערזאָנען זיינען געווען אויף די ביינקלאַך אין זאַל. נאָך יעדער פאַר־שטעלונג זיינען איינציקע אַרויסגעגאַנגען און אַנדערע זיינען אַריינגעקומען.

וואָס קאָן עס זיין ? און איך האָב זיך צוגעקוקט צו די לייט וועלכע זיינען גע־זעסן — און עס איז מיר ליכטיק — אָדער בעסער געזאָגט — פינסטער גע־וואָרן אין די אויגן ! — קיין אוריענץ האָבן מיר ניט ! די אַלע וועלכע זיינען געזעסן אין זאַל זיינען ניט ענגלישע, אַנג־לאָ־זאַקסן, וועלכע זיינען געקומען הערן און זעען וועגן שלום און די קולטור פון די "פרעמדע", נאָר גראַדע די "פרעמדע" טענצער און זינגער אַליין — און סערבן האָבן אָנגעקוקט אוקראַיניער און אונגאַרן האָבן זיך צוגעהערט צו רומענער — און די איינציקע אַנגלאָ־זאַקסן אין זאַל זיינען די עטלאַכע פרויען וועלכע האָבן גענו־מען דאָס־געלט ביים טיר !

אַז דער לערער, מר. קאַלדוועל, וועל־כער האָט דערקענט אין זיין אויריענע די פרעמדע געבאָרענע עלטערן פון די קינ־דער וועלכע באַזוכן זיין שולע, און האָט געוואוסט אַז זיי פאַרשטייען ווייניק ענג־ליש, האָט נעמוזט נעבאַך אָפּקיצן און באַגרעניצן זיין רעדע !

אַז אַיראָניש האָט זיך דער אָוונט גע־שלאָסן מיט'ן קרינערישן הימן — אין וועלכן מען האָט געבעטן גאָט אונז שטענדיק מאַכן די זינער !

ווי עס ווייזט אויס, קומט נאָך ניט משיח אַזוי גיך, און עס וועלן נאָך מוזן פאַרקומען עטלאַכע שלום קאָנפערענצן אין רעדזשיינע !

רעדזשיינע, מאי 31טן.

אויף פרעמדע וועגן

א שפּאַנענדער ראָמאַן פון די ליידן און קאַמף פון דעם אידישן וואַנדערער

פון דר. ל. ב—ן

Doctors' Directory דאָקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office Residence

58 575 51 250 — דר. ס. דוש. כערמאַק, 834 מיין סטריט. אפּיס שטונדן פון 2—4 און 7—8. DR. J. C. BERMACK

54 107 54 107 — דר. דוש. כרענער, 367 סעלקירק עווענוי. אפּיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30. DR. H. D. ISAACS & DR. J. BRENER

26 947 53 422 — דר. א. גוטמאַן, 5—304 עווענוי בלאָק 265 פּאָרטערזש עווענוי. אפּיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אַפּאַינטמענטס. DR. A. GUTTMAN

22 717 54 429 — דר. ס. דזשאַוויש, 404 באַיר בלדג. שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אַפּאַינטמענטס. DR. SIMON JAUVOISH

23 272—59 473 — דר. ל. הענעל, 652½ מיין סט. (צווישן הענרי און לאַנגאַן) X-ray. אפּיס שטונדן 11—12, 2—6 און ביי אַפּאַינטמענטס. DR. L. HENNELL, L.R.C.P. (London) M.R.C.S. (England)

26 600 28 153 — דר. ו. הערשפילד, 576 מיין סט. קאָר. אַלעקסאַנדער עוו. אפּיס שטונדן 11—1, 3—5 און 7—9. DR. H. HERSHFIELD

52 744 51 772 — דר. ב. א. וויקטאָר, קאָר. סעלקירק און פאַלטער (איבער דער באַנק). אפּיס שטונדן פון 3—5 און 7—8. DR. B. A. VICTOR

58 720 52 278 — דר. א. מאָיס, סט. דזשאַנס בלאָק, פּרעסטשאַרד און מיין. אפּיס שטונדן פון 2—4.30 און 7—9. DR. A. MOYSE

52 376 — דר. דוש. כי. מעקטעוויש, שטונדן 2—5 און 7—9. פרעזיען און קינדער קראַנקהייטן. 500 קאָלעדזש עווע., רעז. 504 קאָלעדזש עווע. DR. GEO. B. McTAVISH

58 181 58 181 — דר. י. פּערלמאַן, 291 כאַראַפּ עווע., קאָר. טשאַרלס. אפּיס שטונדן פון 3—5 און 7—8. DR. I. PEARLMAN

54 866 51 968 — דר. ס. קאָבריגסקי, סוויט 2 קראַפּ בלאָק (מיין און דאַפאַרין עווע.). אפּיס שטונדן פון 3—5 און 6.30—8. DR. S. KOBRINSKY

24 480 49 763 — דר. מעקס ריידי (עקס רעי) 282 פּאָרטערזש, קאָר. סטיס (100 פאַראַנטאַ דזשעג. טראַסט בלדג.), לעבן איטאָנס. שטונדן: פון 2—6 אַוונט און ביי אַפּאַינטמענטס. DR. MAX RADY

53 915 52 614 — דר. סעם ראָדין, ראָיאַל בענק בילדינג (מיין און קעלקירק). אפּיס שטונדן פון 3—4 און 6—8. DR. SAM RODIN

88 916 59 473 — דר. א. ל. שובין, אפּיס שטונדן 11—12 און 2—6. אפּיס: בענק אָף קאַמערס בלדג., מיין און אַלעקסאַנדער. רעזידענס: 414 פּטעלאַ עווע. DR. A. L. SHUBIN

55 111 54 917 — דר. פ. סעדזיאַק, שטונדן: 3—6 און ביי אַפּאַינטמענט. אפּיס 962½ מיין סט. רעז. 434 סאָלטער סט. DR. F. SEDZIAK

אויגן, אויערן, נאָז און האַלז

23 281 51 848 — דר. י. ה. בעקמאַן, 800 באַיר בילדינג. DR. J. H. BECKMAN

24 465 51 359 — דר. ד. ט. דושענאָף, 230-2 פּאַטערסאָן בלאָק. DR. D. M. GENOFF

Dentists Directory דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office Residence

51 560 41 652 — דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סט. קאָר. סעלקירק. DR. I. BEN EZRA, B.A.

53 720 — דר. מ. א. כרעגמאַן, סוויט 1 סט. דזשאַנס בלק., 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN

86 115 — דר. ס. אי. גרינבערג, 414 באַיר בילדינג. DR. S. E. GREENB